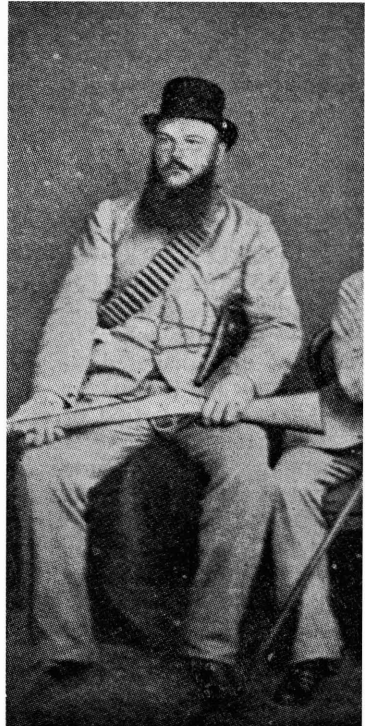

PRESIDENT L. J. MEYER

(19 November 1846 – 8 Augustus 1902)

GENERAAL LUCAS JOHANNES MEYER, „die Leeu van Vryheid”, het veral in die suidoostelike distrikte van Transvaal ’n belangrike rol gespeel. Hy was ’n reus van ’n kêrel, ses voet vyf duim lank en fors gebou. Van sy vroeë lewe is min bekend. Gedurende die Eerste Vryheidsoorlog is hy by Ingogo ernstig gewond. Ná die oorlog was hy ’n tyd lank Landdros van Utrecht.

In 1884 is hy as Kommandant verkies van ’n aantal Boerevrywilligers wat Zoeloeland op versoek van opperhoof Dinuzulu binnegetrek het om rus en orde in sy land te herstel. In Junie 1884 het Meyer met ongeveer 100 burgers en ’n impi van Dinuzulu se krygsmanne vir stamhoof Usibepu van Noordoos-Zoeloeland, wat hom teen die Opperhoof verset het, by Mkuze-

L. J. MEYER

poort verslaan. Die Boere-vrywilligers het daarop die gebied wat hulle as vergoeding van Dinuzulu ontvang het, tot 'n onafhanklike staat, De Nieuwe Republiek, geproklameer, met Meyer as President. In 1888 is die Nieuwe Republiek as die distrik Vryheid by die Zuid-Afrikaansche Republiek ingelyf.

Meyer het een van Vryheid se twee lede van die Eerste Volksraad geword. In 1899 is hy tot Voorsitter van die Raad benoem, en met die uitbreek van die Tweede Vryheidsoorlog tot Generaal van die Suidoos-Transvaalse kommando's. By Talana (Dundee) was hy die Boere-bevelvoerder, maar gedurende die Slag by Modderspruit (Ladysmith) het hy ongesteld geword en sy jong vriend en mede-Volksraadslid, Louis Botha, het die bevel by hom oorgeneem. Ná sy terugkeer na die front was Meyer in Februarie 1900 bevelvoerder van dié sektor aan die Tugela-linie waar die Britte uiteindelik deurgebreek en Ladysmith ontset het.

Later is hy tot lid van die Transvaalse Regering benoem en was op 31 Mei 1902 'n ondertekenaar van die vredesooreenkoms by Vereeniging. In Augustus 1902 is hy gedurende 'n besoek aan Europa in Brussel ná 'n hartaanval oorlede.

— ANONIEM.

PRESIDENT S. PARKER

(1835—1913)

STAFFORD PARKER is a name that means nothing to the average South African today, but a little over a century ago it was a name to conjure with, a name on everybody's lips on the turbulent Vaal River diamond diggings, where men of all nationalities feverishly sought wealth overnight and disputed the sovereignty of barren acres made suddenly desirable by the promise of great riches.

There was a period of great uncertainty and confusion before Britain asserted her authority over the territory. This was Parker's hour of glory. He emerged as the leader of the Klipdrift diggers whose reaction to Transvaal claims was the establishment of a Mutual Protection Committee, with Parker as President of their New Republic.

This was on July 16, 1870. Parker must have been about 35 years old at the time, if a contemporary, who knew him personally, was correct in saying that he was born at Maldon, Essex, England, in 1835.

The same writer said that Parker joined the Royal Navy at the age of 14 and served for some years in the Mediterranean. This would seem to rule out a suggestion by a modern writer that he was a "Forty-Niner" (a participant in the famous Californian gold rush of 1849).

S. PARKER

Very little appears to be known with any certainty about Parker's antecedents or his early life. In view, however, of his naval service, it is perhaps worth noting in passing that his name is both famous and infamous in the annals of the Royal Navy, having been borne by a Lord of the Admiralty, more than one admiral — and the ex-schoolmaster ringleader of the 1797 Nore mutiny, Richard Parker, who styled himself President and “kept up an admiral's state” before the mutiny collapsed and he was court-martialled and hanged.

Whether Parker had any ties of blood with any of these families does not appear to be known. To return to his career, he seems to have left the Royal Navy and joined the United States Navy and then to have found his way to Simonstown. Leaving the sea, he made his way inland to

Colesberg, joined the Cape Mounted Rifles and married a Miss Sloane.

His marriage apart, Parker must have crammed this varied career into a few short years, for it is said that, by his own account, he had, by 1870, lived 13 years in the region of the diggings. He had become an adviser of Barend Bloem's Korannas, whose headquarters at Hebron were the scene of the earliest diggings. Africans brought him stones, as Bloem's field cornet he regulated relations between the Korannas and the first diggers and he obtained from Bloem for himself and some Cape colonists the concession to mine and trade in Koranna country. Finds at Hebron were, however, few and he and other diggers moved to Klipdrift.

Parker has been described as "this poorly educated, down-and-out ex-sailor living on the fringe of civilization." He may well have been, but he would also seem to have been in many ways a remarkable man. Indeed, he must have been to have won his way to the leadership of the diggers.

This is borne out by several descriptions of him. He is portrayed by one writer as being "tall and wiry, wearing large dark glasses, a high white 'topper' and magnificent whiskers . . . a popular orator affecting a somewhat theatrical yet bluffly modest manner which appealed to the diggers."

A contemporary said he was possessed of an outstanding personality, "the outstanding figure of one born to command . . . at home in any company . . . with Rhodes and J. B. Robinson, one of the really big men in early South African mining history."

A photograph shows him to be an impressive, even an aristocratic figure. Like several of our better known presidents, he was a big man, standing over 6 ft.

Parker and his Committee appear to have meted out rough but effective justice among the diggers, dealing with disputes between Africans and diggers and also with "general breaches of morality." He and his diggers, he is reported to have said, "recognise no superior court or power between the diggings and the boundless main." His own interests widened and he acquired a canteen, ferry service, several stores and mining claims.

Parker was out of office for a while, having resigned his presidency on the grounds that Free State members of the Committee were opposing his policies, and he then looked to the Cape for aid. Later, however, he was re-elected.

Towards the end of the year a representative of British authority arrived and soon the diggers' short-lived New Republic was a thing of the past. Some of the diggers had, even in its brief existence, composed a national anthem, designed a national flag and planned to have a great seal. It was not to be.

Some time after the annexation of Griqualand West Parker left the diggings for the Transvaal. He was Barberton's first market master and at one time had an auctioneer's business in Johannesburg. There he was a well known and respected figure, intimate with mining magnates such as Abe Bailey.

Parker visited England in 1912, returned to South Africa and died in Johannesburg in 1913. It is thought that he may have been buried at Brixton.

Parker had a large family — about 16 — but not all reached maturity. Today only one of his children is living, a Mrs. Fewster, reputedly over 80 years of age.

Parker's uncommon Christian name of Stafford may one day be of help in tracing his ancestry. It has been handed down in the family. One of his sons bore it and he in turn handed it on to his son, living today in Johannesburg.

As a footnote, it is not without interest that Parker figures briefly in Daphne Rooke's novel, "Diamond Jo," being described erroneously as an American.

W. S. ROBERTSON.

ADMINISTRATEUR

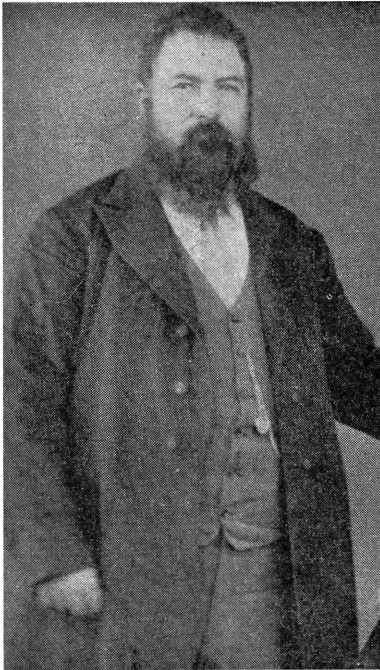
G. J. VAN NIEKERK

(6 Julie 1849 – 23 Oktober 1896)

In die Ou Kerkhof in Pretoria, nie ver van Paul Kruger se laaste rusplek nie, staan die marmersuil wat die stoflike oorskot dek van „president” Gert van Niekerk van die Boererepubliek Stellaland. President was hy na regte nooit; hy het soos sy tydgenoot, N. C. Gey van Pittius van die Republiek Land Goosen, hoogstens die titel „Administrateur” gedra; sy politieke rol was baie kort en ook betreklik onskouspelagtig, maar terwyl hy in die middelpunt van die gebeure rondom Vryburg meer as tagtig jaar gelede gestaan het, was daar onverwagte en soms dramatiese gebeure in die buurt van die Hartsrivier.

Gerrit Jacobus van Niekerk is op 6 Julie 1849 gebore op die plaas Poortje in die distrik Fauresmith, minder as ’n jaar nadat die Slag van Boomplaats tussen Andries Pretorius en sir Harry Smith in daardie kontrei plaasgevind het.

Toe hy negentien jaar oud was, is hy getroud met Hester Cecilia Roos (wat vyftien was) en in 1879 het hy begin boer op die plaas Kromellenboog, tussen Bloemhof en Christiana. Daar het hy en sy vrou ook ’n winkeltjie aangehou. Deur harde werk en ’n bietjie geluk op die delwerpe het Van Niekerk goed vooruitgekom. Hy word eenaar van die plaas Niekerksrust aan Hartsrivier (sy woonplek) en mettertyd het hy agt plase in Wes-Transvaal besit, waaronder Zorgvliet (Hester-halte) aan Hartsrivier wat

ná die gebeure in Stellaland aan hom toegeken is deur president Kruger.

Van voorkoms was hy 'n kort en gesette jongman, fris van postuur, en nog slegs twee-en-dertig jaar oud toe 'n ou twis tussen die Tlapinhoof Mankurwane van Taungs en die Koranahoof Massouw van Mamusa (nou Schweizer-Reneke) tot oorlog aanleiding gegee het en Van Niekerk hom skielik in die middelpunt van die verwickelinge bevind het.

Hy is van die begin van 1882 betrokke by die organisasie van Boerevrywilligers (byna almal Transvaalse burgers) wat met David Massouw Riet Taaibosch 'n ooreenkoms aangaan om hom in ruil vir grond wat verower sou word, teen sy vyand Mankurwane van Taungs te steun. Vir die ongeveer 300 vrywilligers was daar die vooruitsig om benewens 'n verdeling van vee wat gebuit sou kon word, elk 'n plaas van 3,000 morg vir sy dienste te kry, en twee plase vir die nabestaandes van gesneuwelde vrywilligers.

Soos dit met Montshiwa van Mafeking in die noordelike „Land Goosen” gegaan het, word Mankurwane deur die vrywilligers teen Julie 1882 verslaan en staan hy en Massouw saam grond af aan die „Wollentiers” wat omskep word in die gebied „Stellaland” met 'n nuwe dorp Vryburg (op twee plase in 1882 aangelê wat saam 6,000 morg groot was).

Reeds van Februarie 1882 ontstaan daar 'n Bestuur waarvan Van Niekerk Voorsitter is, en word die nodige bestuursinstellings geskep, wat vroeg in 1883 op 'n nuwe grondslag geplaas word.

Van die begin het die Britse owerheid Van Niekerk se mense met misnoeë dopgehou en is uit Kaapstad te kenne gegee dat daar 'n verbreking van die Pretoria-Konvensie deur Transvaalse burgers aan die gang was. Inderdaad was Van Niekerk deurgaans met Pretoria in verbinding, veral met generaal Piet Joubert, maar die Z.A.R. het nie regstreeks aan die Suidwesgrens ingemeng nie.

Van Niekerk se 320 man loot erwe uit en deel 420 plase uit in „de nieuwe republiek in Mankurwane's land” en hy word in April 1883 die „Administrateur” van die nuwe gebied wat meteens sy regeringsvorm op skrif stel, kompleet met 'n Volksraad en die voorneme om ook 'n grondwet te aanvaar. Die plan was klaarblyklik om 'n ordelike republiek op te rig wat na buite 'n goeie indruk moes skep, en dit het ook gebeur, soos die argiefstukke van Stellaland uitwys.

Onweêr het egter in die loop van 1883 al teen Van Niekerk begin opsteek: die sendeling John MacKenzie het heftig in Engeland geagiteer om Boere-optrede teen die Tlapin en Rolong deur Imperiale tussenkoms te keer, en Cecil Rhodes, lid van die Kaapse Parlement, het met die oog op sy toekomsdroom van noordwaartse uitbreiding van Britse gesag, 'n ewe aktiewe veldtog begin in belang van die „sendelingpad” na die binneland wat hy nie wou laat versper deur Boere wat hy beskou het as voorlopers van 'n Transvaalse poging om Betsjoeanaland te vat nie.

Die verskil tussen MacKenzie en Rhodes was egter dat die een Downingstraat wou inroep om die Boere te stuit, en die ander die Kaapse regering wou gebruik om Betsjoeanaland te absorbeer. Rhodes het eerste punte aangeteken; hy het Van Niekerk se mense verdeel in 'n groep wat by die Kaapkolonie ingelyf wou word, en die ander (soos Van Niekerk self) wat liever by Transvaal wou kom, mits Paul Kruger die saak van die Wesgrens met Brittanje kon reël by die onderhandelinge wat juis teen die einde van 1883 in Londen begin het.

Intussen het Van Niekerk nie alleen geprobeer om Stellaland en Land Goosen te verenig nie, maar op 6 Augustus 1883 deur proklamasie formeel die Republiek Stellaland uitgeroep, met bekendmaking van sy grense wes van die „Konvensie-lyn”. Hy self bly „Administrateur”, en die republiek kry selfs (soos in Land Goosen gebeur het) 'n eie vlag, volgens een beskrywing 'n groen baan met 'n ster (simbool van Stellaland) in die middel. Daar is vandag nog twee verskillende Stellalandse vlae te sien, een op Vryburg en die ander in die Boomstraatse Museum in Pretoria. Maar in albei kom die ster voor. Daar was ook 'n ontwerp vir 'n taamlik ingewikkelde landswaapen waarop onder meer vlae voorgekom het.

In Februarie 1884 is deur president Kruger in Londen die Konvensie onderteken waarkragtens die Transvaalse Wesgrens só bepaal is dat 'n gedeelte van Stellaland binne Transvaal maar die grootste gedeelte daar-

buite sou val. En wat daarbuite val—in sowel Stellaland as Land Goosen—was outomaties ’n Britse Protektoraat. Dus word die jaar 1884 vir Gert van Niekerk ’n tyd van ongewone sparteling om te red soveel as hy kon deur aansluiting by Transvaal of die Kaapkolonie, en om in elk geval die Stellalanders se grondregte te probeer verseker. Sonder om die ingewikkelde gebeure op die voet te volg, kan daar kortweg volstaan word deur te sê dat Van Niekerk na onderhandeling met verskeie afgesante soos MacKenzie, Graham Bower en Rhodes, en uiteindelik met die Kaapse ministers Sprigg en Upington, sy republiek nie kon red nie. ’n Britse ekspedisiemag onder sir Charles Warren word gestuur om die Konvensie van 1884 af te dwing en terselfdertyd die republieke Stellaland en Land Goosen weg te veeg.

Hoewel Van Niekerk in Vryburg gebly het tot Warren se koms op 14 Februarie 1885, het dit hom suur bekom. Warren het hom laat arresteer, saam met sy vriend „Groot Adriaan” de la Rey en S. P. Cilliers, op aanklag van moord op ’n gerugte perdedief. Eers maande daarna is hy vrygelaat, en kon hy na sy plaas in Transvaal terugkeer.

Al het Van Niekerk hom meer as drie jaar aan die sake van Stellaland gewy, was daar onder sy mense baie wat wel sy goeie hoedanighede erken het, maar hom tog as ’n weifelaar beskou het. Soos een dit gestel het: „Een man van groote bekwaamheden, maar heerszuchtig en geslepen, beter op zijn plek in het kantoor dan op het slagveld” Deur sy „beschroomde houding” in die krisis van 1884, en sy neiging „om de kastanjes door een ander uit het vuur te laten halen”, sou hy dan Stellaland se kans verspeel het.

Toe sy rol in Vryburg verby was, het die gewese „Administrateur” hom op sy groot plaas Niekerksrust van 2,617 morg aan Hartsrivier gevestig, waar hy in 1885 ’n nuwe woonhuis opgerig het. In September 1885 word hy deur die Transvaalse regering aangewys om kommandant Henning Pretorius (van die Staatsartillerie) op te volg as Grenskommissaris vir die finale afbakening van die suidwestelike grens en as Kommissaris van Naturellesake vir die distrik Bloemhof.

Hy word in 1893 aangestel as Kommissaris van Polisie in Pretoria en word so die buurman van president Kruger omdat sy woning en kantoor vlak langs die Presidentswoning was. Van Niekerk het in sy nuwe werkring goeie werk gedoen, veral in die dae net vóór en tydens die Jameson-inval toe daar selfs sprake was dat president Kruger persoonlik in gevaar sou verkeer.

Op 23 Oktober 1896 is hy egter na ’n sware lyding van enkele weke aan rumatiek en ’n niersiekte oorlede toe hy maar pas in sy ses-en-veertigste jaar was. Hy is op Saterdag 24 Oktober 1896 uit sy huis langs die Presidentswoning begrawe; dit was ’n polisiebegrafnis, met volle erbetoon en onder die baie huldeblyke was daar ’n krans van sir Thomas Upington, gewese Eerste Minister van die Kaapkolonie, wat hom in Stellaland leer ken het.

— W. J. DE KOCK.

PRESIDENTE
VAN DIE ZUID-AFRIKAANSCH E REPUBLIEK

M. W. PRETORIUS
W. C. JANSE VAN RENSEBURG
T. F. BURGERS
S. J. P. KRUGER